

INTERNATIONAL
DEBAT & ANALYSERedaktør: Jette Elbæk Maressa
jema@jp.dk

I samarbejde med

Bloomberg

The Washington Post

FP
Foreign Policy

Dansk Institut For Internationale Studier

CENTER FOR MILITÆRE STUDIER
KØBENHAVNS UNIVERSITETValget i Mozambique:
mere demokrati eller
mere væbnet konflikt?

Mozambique står over for et af de vigtigste politiske øjeblikke i sin historie. Landet, som er en af de største modtagere af dansk bistand, er i fare for at vende tilbage til borgerkrig, hvis ikke der sker en bedre fordeling af magten og af landets ressourcer.

HELENE MARIA KYED
international@jp.dk

Den 15. oktober afholder Mozambique sit femte demokratiske valg. Det sker efter 15 måneders væbnet konflikt mellem militæret og landets største oppositionsparti, Renamo, som endte med en våbenhvileaftale den 5. september.

Renamo kræver en afpolitiserings af staten. Sagen er, at Frelimo har siddet på magten siden uafhængigheden i 1975 og har kontrol over statsapparatet samt sikret sig vigtige positioner i økonomien. Oppositionen har haft minimal politisk indflydelse, siden flerpartisystemet blev indført i 1992, da den 16 år lange borgerkrig mellem Frelimo og Renamo endte.

Det er måske ved at ændre sig nu. Oppositionen er stærkere, et nyt parti er kommet på banen, og Frelimo er internt splittet. Men der er også risiko for yderligere væbnet konflikt. Det kan både ske, hvis Frelimo taber valget, og hvis Renamo ikke får nok indflydelse.

Renamos leder, Afonso Dhlakama, bliver lige nu modtaget af jublende mængder under valgkampagnen landet over. Alt tyder på, at partiets dalende popularitet de sidste 10 år er vendt. Det kommer som en overraskelse for mange. Dhlakama har opnået en slags heltestatus, efter at den væbnede konflikt bragte store menneskelige tab og negative konsekvenser for økonomien.

Under konflikten opholdt Dhlakama sig på Renamos gamle militærbase i den centrale del af landet, sammen med ca. 300 væbnede mænd fra borgerkrigens tid. For et år siden blev basen angrebet af militæret, sandsynligvis fordi Frelimos ville gøre det af med Dhlakama.

Et Renamo-parlamentsmedlem blev dræbt, men Dhlakama undslap. Kampene fortsatte, og i

november 2013 boykottede Renamo kommunalvalget grundet utilfredshed med valgløven, som favoriserer Frelimo.

Selvom Frelimo forsøgte at bruge konflikten til yderligere at marginalisere Renamo som en politisk aktør, endte konflikten med, at Renamo først fik ændret valgløven og senest fik lovning på, at dets tropper bliver integreret i politiet og militæret. Integrationen ses som led i Renamos krav om at afpolitiser statsapparatet.

Dette krav – og Renamos evne til at få det igennem – har vækket en popularitet blandt den del af befolkningen, som ikke har fået gavn af de seneste års økonomiske boom, og som er utilfredse med, at Frelimo-elite har benyttet magten til at fremme egne økonomiske interesser.

Opdagelsen af naturressourcer fornylig, især gas og kul, har yderligere forstærket disse tendenser. Hertil kommer, at befolkningen har fået øjnene op for Frelimos aggressive angreb på oppositionen.

Det er velkendt, at Frelimo bruger politiet til at begrænse oppositionens spillerum, eksemplificeret ved ubegrundede fængslinger, mens politiet blot ser til, når Frelimo-støtterne bruger vold. I den nuværende valgkampagne er det dog i mindre grad Renamo og i højere grad det nyere oppositionsparti, MDM (Mozambiques Demokratiske Bevægelse), som er genstand for voldelige Frelimo-angreb og politianholdelser.

Den 29. og 30. september blev MDM's præsidentkandidat, Daviz Simango, drevet ud af vrede Frelimo-grupper i fire byer i Gaza-provinsen, som er Frelimos politiske bastion. Der har også været mange andre angreb på MDM, og flere er fængslede.

MDM blev dannet i 2008 efter en splittelse i Renamo og har haft stor succes. I dag sidder partiet på borgmesterposterne i tre af de største byer. Mange er overbeviste om, at MDM også vandt kommunalvalget i hovedstaden Maputo sidste år,

men at Frelimo svindledede med resultatet.

MDM er populært i byerne og blandt ungdommen, som i dag udgør over halvdelen af befolkningen. Renamo har traditionelt tiltrukket stemmer på landet, og den massive arbejdsløshed og følelse af marginalisering blandt de unge har skabt utilfredshed med Frelimo. I Maputos fattige forstæder er Frelimo meget stærkt organiseret, men selv de mest Frelimo-loyale børn siger nu, at de vil stemme på MDM. Det er en stor forandring i forhold til tidligere.

Selvom MDM kun vandt otte af de 250 pladser i parlamentet i 2009, så hersker der ingen tvivl om, at Frelimo i dag ser MDM som en reel trussel. Også Renamo er bange for at miste stemmer til MDM, som formodentlig var det, der skete ved valget i 2009. Nogle mistænker sågar Frelimo og Renamo for i hemmelighed at stå sammen for at udelukke MDM fra magten.

En alliance, som var yderst utænkelig for bare få måneder siden. Andre tror dog i stedet, at Dhlakamas popularitet er kommet som en overraskelse for Frelimo, som nu ser Renamo som den største trussel. Meget er usikkert. En ting er dog klart: Frelimo føler sig presset for første gang siden valget i 1999 og har aldrig været så internt splittet som nu.

Det blev tydeligt i kampvalget om den nye præsidentkandidatpost i foråret, hvor forsvarsministeren, Filipe Nyusi, endte med at vinde. Den nuværende præsident, Armando Guebuza, forblev dog leder af partiet. Mange spekulerer på om Guebuza, der har sikret sig mange aktier i den private sektor, vil bruge dette til at bibeholde magten, men det er uklart om Nyusi vil støtte ham.

Frelimo har et massivt partiapparat i sammenligning med de andre partier og sidder stærkt på de nationale medier, men partiet har ikke formået at forny sig. Frelimo kan ikke længere legitimere sit herredømme ved at referere til sin rolle i befrielseskrigen mod portu-

giserne i 1970'erne. Den diskurs køber den unge generation ikke.

Mange mozambikanere vil have forandringer, og oppositionen giver et håb herom. Hvorvidt MDM og Renamo vil ændre den politiske kultur, som Frelimo har stået for, er uklart. Der hersker da også mistro blandt nogle mozambikanere om, at de lige som Frelimo vil

Meget er på spil i Mozambique lige nu, og den politiske situation kompliceres yderligere af de store økonomiske interesser, som omverdenen har i landet.

udnytte magten til at få del i de økonomiske ressourcer.

Andre er skeptiske over for, om oppositionen har den fornødne kapacitet til at lede landet. I valgkampen denne gang adskiller oppositionspartierne sig dog fra Frelimos fjendtlige krigsretorik, der længe har fremstillet Renamo som et parti, der repræsenterer krig og ødelæggelse.

I Frelimos politiske diskurs er der kun plads til tabere og vindere i et system, hvor magten er monopoliseret, og hvor politisk mangfoldighed ikke hører hjemme. Det tiltrækker mange vælgere, at MDM nu taler for politisk dialog og Renamo for forsoning.

Valget den 15. oktober skaber både håb om øget demokratisering og frygt for uro og vold. Som det ser ud nu, er der stor sandsynlighed for, at oppositionspartierne får

et forrygende valg, men der er også risiko for, at Frelimo ikke vil acceptere et tab og vil svindle med valgresultatet som ved tidligere valg. Det, man kan håbe på, er, at Frelimo vil acceptere en magtfordeling.

Et scenario er, at oppositionen får lov at vinde et flertal i parlamentet, mens Frelimo beholder præsidentposten. Det vil presse Frelimo til at inkludere oppositionen i politiske beslutninger og gøre det sværere for partiet at monopolisere staten.

En sådan situation vil klart være en gevinst for demokratiet. Omvendt frygter mange, at Frelimo vil ty til voldelige midler, hvis det taber, eller sågar lave et statskup, hvis det har den fornødne støtte i militæret. Intet er dog sikkert. Et stort nederlag til Renamo kan også være risikabelt for landets stabilitet, og det ved Frelimo.

Selvom våbenhvileaftalen er underskrevet, når Renamos tropper ikke at blive afvæbnet, før valgresultatet offentliggøres, da integrationsprocessen endnu ikke er klarlagt. Dhlakama har formodentlig ingen interesse i at vende tilbage til krig, men de væbnede tropper lægger et pres på Frelimo til at acceptere Renamos valgresultat.

Meget er på spil i Mozambique lige nu, og den politiske situation kompliceres yderligere af de store økonomiske interesser, som omverdenen har i landet. Frelimo oplever mindre politisk pres fra det internationale samfund nu, da partiet sidder stærkt på økonomien. Det er derfor op til civilsamfundet at skubbe på for en øget demokratisering og en bedre fordeling af landets ressourcer.

Vigtigt nu er, at lande som Danmark forsætter sin støtte til et aktivt civilsamfund i Mozambique uafhængigt af handelsinteresser.

Helene Maria Kyed er seniorforsker ved Dansk institut for internationale studier (Diis).

© Diis